

Positie van het practoraat in het Nederlandse kennislandschap¹

Inleiding

Het Nederlandse kennislandschap heeft er sinds 2015 een nieuw fenomeen bij: practoraten. In de woorden van Stichting 'Ieder mbo een practoraat'² zijn dit expertisecentra gericht op het delen van kennis en ervaring om zo te komen tot een verdere verbetering van het mbo-onderwijs. In de praktijk van alledag leggen practoraten de verbinding tussen bedrijven (inclusief maatschappelijke organisaties)³ en onderwijsinstellingen, om zo structureel theorie en praktijk bij elkaar te brengen. Zo worden innovatieve en wendbare vakmensen opgeleid, die goed zijn voorbereid op een toekomst vol kansen, maar ook vol veranderingen en uitdagingen. Dat vraagt een onderzoekende houding van studenten, docenten en management in het mbo.

Een practoraat bestaat meestal uit een practor, docent, studenten en mensen uit bedrijfsleven. De term docent-onderzoeker raakt daarbij steeds meer in zwang. Dit team is gekoppeld ook aan één of meerdere opleidingen van de betrokken mbo-instelling. Het stimuleert onderzoekend leren door innovatievragen van bedrijven te koppelen aan de eigen mbo-opleiding(en) en waar mogelijk aan hbo en universiteiten. In het Nederlandse kennislandschap staat het practoraat aan het einde van de traditionele kennisketen van wo-hbo-mbo, maar ook aan het begin van een andere, meer business-gestuurde kennisketen. Gebruikmakend van het fijnmazige netwerk dat iedere mbo-instelling in de regio heeft, horen de mensen van het practoraat bij een 'bakkie' aan de 'keukentafel' misschien wel als eerste welke vragen en uitdagingen een ondernemer echt bezighouden.

Positie aan het einde van een kennisketen...

Het Nederlandse beleid rondom kennisvalorisatie is vooral gebaseerd op een klassieke aanpak waarbij de resultaten van wetenschappelijke onderzoek worden doorvertaald naar de praktijk. Kernwoord daarbij is 'kennisdoorstroom'. Het is een research-driven aanpak waarbij de nieuwsgierigheid en vakkennis van universitaire onderzoekers en R&D-medewerkers van grote bedrijven het uitgangspunt zijn. Dit leidt tot structurele kennis- en innovatieagenda's met meerjarige programmering waaraan ook meerjarige financiering is gekoppeld, met budgetten van veelal landelijke en Europese fondsen.

Wanneer een idee wetenschappelijk is onderbouwd, wordt het tijd om te laten zien dat het werkt in de praktijk. Bij deze vertaling spelen zaken een rol als patenteren, incubators als Yes-Delft en de koppeling naar de lectoraten van het hbo. Dankzij de vele contacten in het bedrijfsleven kan het practoraat hierbij een belangrijke rol spelen.

... en aan het begin van een andere keten

Naast de kennisdoorstroom vanuit het kennisvalorisatie-concept komt de laatste jaren een ander fenomeen naar voren, waarbij kennisontwikkeling plaatsvindt op basis van vragen en uitdagingen uit de dagelijkse praktijk van bedrijven. Eerder zagen we dat bij onderwijsconcepten als praktijkleren en regioleren.

De casussen van de drie Lentiz-practoraten en de All Climate Greenhouse van MBO Westland (zie elders in dit boekje) zijn mooie voorbeelden van acute vragen van bedrijven waarbij onderzoekend leren/leren onderzoeken centraal staan. In al deze gevallen formuleren bedrijven in nauwe samenspraak met het onderwijs praktische innovatievragen die mbo-studenten, practor en docenten oppakken, onderzoeken en uitwerken. Soms worden hbo en wo bij de uitvoering betrokken. Dit leidt voor de student tot een inspirerende opdracht vanuit het bedrijfsleven, voor de betrokken bedrijven tot praktische oplossingen, en voor de betrokken mbo-opleidingen en practoraten tot nieuwe kennis en beter onderwijs. Voor alle betrokkenen dus een win-winsituatie.

Een vergelijkbare business-driven aanpak is ook te vinden bij de totstand-koming van het World Horti Center. Hier is sprake van een 'omgekeerde route'⁴ waarbij de traditionele reeks van kennis – kunde – kassa wordt vervangen door kassa – kunde – kennis. Dit betekent niet alleen dat de vraag van bedrijven vertrekpunt is voor onderwijs- en kennisinstellingen maar ook de (veelal informele) kennis en ervaring van die bedrijven zelf. Bedrijven als bron van praktische kennis en ervaring! Door deze koppeling van de vraag, kennis, ervaring en denkkracht van bedrijven aan de ene kant, en aan de andere kant de onderzoekskracht van kennis- en onderwijsinstellingen ontstaan nieuwe en creatieve oplossingen. Belangrijke entree is het mbo met zijn fijnmazige netwerk dicht bij het regionale bedrijfsleven, ook als schakelpunt naar het hbo en wo.

De financiering van deze beweging van onderaf is nogal gefragmenteerd en behoeft een meer structurele aanpak⁵. Op het landelijke niveau speelt het Regionaal Investeringsfonds mbo een stimulerende rol. Continuering van deze regeling is nodig. Een nieuwe en positieve ontwikkeling is verder de in 2021 tot stand gekomen KIEM-groen-pilotregeling die gericht is op het stimuleren van practoraten in het groene domein gekoppeld aan de strategische beleidsdoelstellingen van het ministerie van LNV⁶. De positie van de verschillende O&O-fondsen is nog wat onduidelijk. Op regionaal niveau is sprake van subsidies via de lagere overheden. Zo speelt in Zuid-Holland de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) een belangrijke rol. Ook het lokale bedrijfsleven (veelal individuele ondernemers) dragen veel bij aan dit type samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven⁷. Dit is landelijk vaak onbekend. Deze bijdrage vindt vooral plaats in kind, door inzet van uren, apparaten en materialen.

Aansluitende ketens in één kennislandschap

Het practoraat staat dus aan het eind van de traditionele kennisvalorisatie (kennisdoorstroom) en aan het begin van kennisontwikkeling van onderop. Duidelijk mag zijn dat dit geen gescheiden werelden behoren te zijn maar elkaar aanvullende ketens binnen het Nederlandse kennislandschap. Nodig is ‘kenniscirculatie’, zoals Richard Slotman (directeur Regieorgaan SIA) dat noemt. Een permanent proces waarvan innovatievragen en -oplossingen uit de dagelijkse praktijk en (fundamenteel) onderzoek met toepasbare oplossingen beide onderdeel zijn. Het practoraat vormt een belangrijke schakel in deze kenniscirculatie, waarmee het staat aan de basis van een permanente wisselwerking en interactie tussen het beroepsonderwijs en de beroepspraktijk en daaraan gekoppeld (onderwijs)beleid.

Directeur R&D Johan Meulendijks van Marel⁸ brengt deze complementariteit tussen business- en research-driven ook scherp naar voren. Hij maakt onderscheid tussen ‘problems to be solved’ en ‘push technology for the future’. Bij het eerste neemt Marel zelf de lead en kiest zijn partners van wo, hbo en mbo op basis van kennis, snelheid en responsiviteit. Het gaat hier om issues voor één tot drie jaar gekoppeld aan de grote opgaven rondom voedseltransitie, duurzaamheid en circulariteit. Voor het tweede ligt de lead bij (inter)nationale universiteiten, hun visie op wetenschappelijke ontwikkelingen en hun meer jarig wetenschappelijk onderzoek. Beide zaken zijn voor de innovatiekracht en concurrentiekracht van Marel essentieel!

Mbo met practoraten als innovatiemotor voor het MKB?

Nederland is een sterk mkb-land. Het CBS geeft aan dat 99,9% van alle bedrijven in Nederland mkb’er is. Het mkb levert daarbij een aandeel van 61,8% in de Nederlandse toegevoegde waarde en zorgt voor 70,6% van de Nederlandse werkgelegenheid⁹. De vraag is hoe deze bedrijven hun innovatie regelen.

Sinds 2015 ontstaan bij practoraten mooie voorbeelden van praktisch onderzoek van mbo en bedrijven. Ook de practoraten van Lentiz en de onderzoeken in de All Climate Greenhouse van MBO Westland laten zien hoe werken, leren en innoveren samen

kunnen gaan. Het leidt tot relatief kleine maar duidelijke en relevante bijdragen in de innovatieopgaven waar mkb-bedrijven voor staan.

Met deze eerste positieve resultaten staan het onderwijsconcept van onderzoekend leren/leren onderzoeken samen met de daaraan gekoppelde practoraten, aan het begin van hun ontwikkeling. Het perspectief is een mbo dat als innovatiemotor voor het mkb gaat functioneren, zoals de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid dat formuleerde in haar rapport ‘Naar een lerende economie’¹⁰. Het mbo met de practoraten als aanjager van regionale innovatie met name richting het mkb. Een mooi perspectief en een mooie ambitie voor de verdere doorontwikkeling van onder meer de Lentiz-practoraten. De eerste stappen zijn gezet.

Nico van Hemert

Strategy on Demand

1 Met dank aan Floor Boselie-Abbenhuis en Christiaan Loef (ministerie LNV), Richard Slotman en Thijs Simons (Regieorgaan SIA), Johan Meulendijks (Marel), Woody Maijers (Greenport West-Holland) en Jorick Scheerens (Stichting Ieder MBO een practoraat), voor het gesprek en hun input.

2 [Organisatie - Practoraten.nl](#)

3 Korthedshalve wordt in dit artikel bij het woord ‘bedrijven’ ook bedoeld maatschappelijke organisaties, bijvoorbeeld in de zorg, welzijn, maatschappelijke dienstverlening etc.

4 ‘De omgekeerde route’, Nico van Hemert (Strategy on Demand)/Miranda Ebbekink (Lysias), maart 2018. Onderzoek naar de totstandkoming van het World Horti Center.

5 Zie ook de motie Van Strien inzake de begroting ministerie van EZK 2022.

6 [KIEM Groene Practoraten - Regieorgaan SIA \(regieorgaan-sia.nl\)](#)

7 ‘Bijdragen van regionaal bedrijfsleven aan de regionale T&U-Meetingpoints 2013-2020, Praktijkcluster Tuinbouw & Uitgangsmaterialen, onderdeel CIV Groen/Groenpact, januari 2021.

8 Marel is een internationaal bedrijf voor ‘food processing solutions’ en een belangrijke leverancier van productielijnen voor de levensmiddelentechnologie.

9 [Economisch belang \(staatvanhetmkb.nl\)](#)

10 ‘Naar een lerende economie’, subtitel ‘Investeren in het verdienvermogen van Nederland’, blz. 14 en blz. 370. Den Haag 2013. [www.wrr.nl](#)